

Мики и Шилва као Истраживачи 22

ИСПУНИЛИ СТЕ СВОЈУ ДУЖНОСТ! САД ЈЕ РЕД НА ВАС!

СПРЕМАН!

ПА, ОМЕ... СВРШЕНО ЈЕ И С ПОСЛЕДЊИМ МЕХАНИЧКИМ ЧОВЕКОМ! САД СМО САМИ!

ПОЖУРИ... АЈДМО У АВИОН И УЗЛЕТИМО ШТО ПРЕ! ПОСТАЈЕМ НЕРВОЗАН!

А КАКО СЕ ТВОЈ ВЕРЕНИК ОСЕКА У СВОЈОЈ БОЦИ?

ИЗГЛЕДА НЕШТО ЛУТ... АЛИ, МОРАЋЕ ДА СЕ СВИКНЕ... АЈДМО, ОМЕ!

ПУСТИ МЕ ЦУРО. ПРЕ НО ШТО ПОБЕСНИМ ЈЕР...

СМИРИ СЕ ДРАГИ! УСКОРО КЕМО БИТИ У МОЈОЈ ДОМОВИНИ!

ПОЖУРИ, КЋЕРИ... ТРЕБА ДА ОДЕМО ОДАВДЕ!

САД, ОМЕ... МИНИРАЈУ БРАНУ КАО ШТО ЈЕ БИЛО ПЛАНИРАНО! ДОЛИНУ ЋЕ УСКОРО ПРЕПЛАВИТИ ВОДА И ЗБРИСАЋЕ СВЕ ТРАГОВЕ НАШЕГ БО- РАВКА!

ПОЖУРИ!

С БРАНОМ ЈЕ СВРШЕНО!

БРЗО У АВИОН! КРОЗ НЕКОЛИКО СЕКУНДИ НАЈИКИ ЋЕ ВОДА!

УЖАС! МИНИРАЛА ЈЕ БРАНУ! А ОД ШИЉЕ НИ ТРАГА!

БРЗО ШРАФКО! ЗАТВОРИ ВРАТА! НЕЋЕМО ИХ ПУСТИТИ ДОК НЕ НАЂЕМО ШИЉУ!

ПУСТИ НАС! ОТВОРИ! ДОЛИНА СЕ ВЕЖ ПУНИ ВОДОМ!

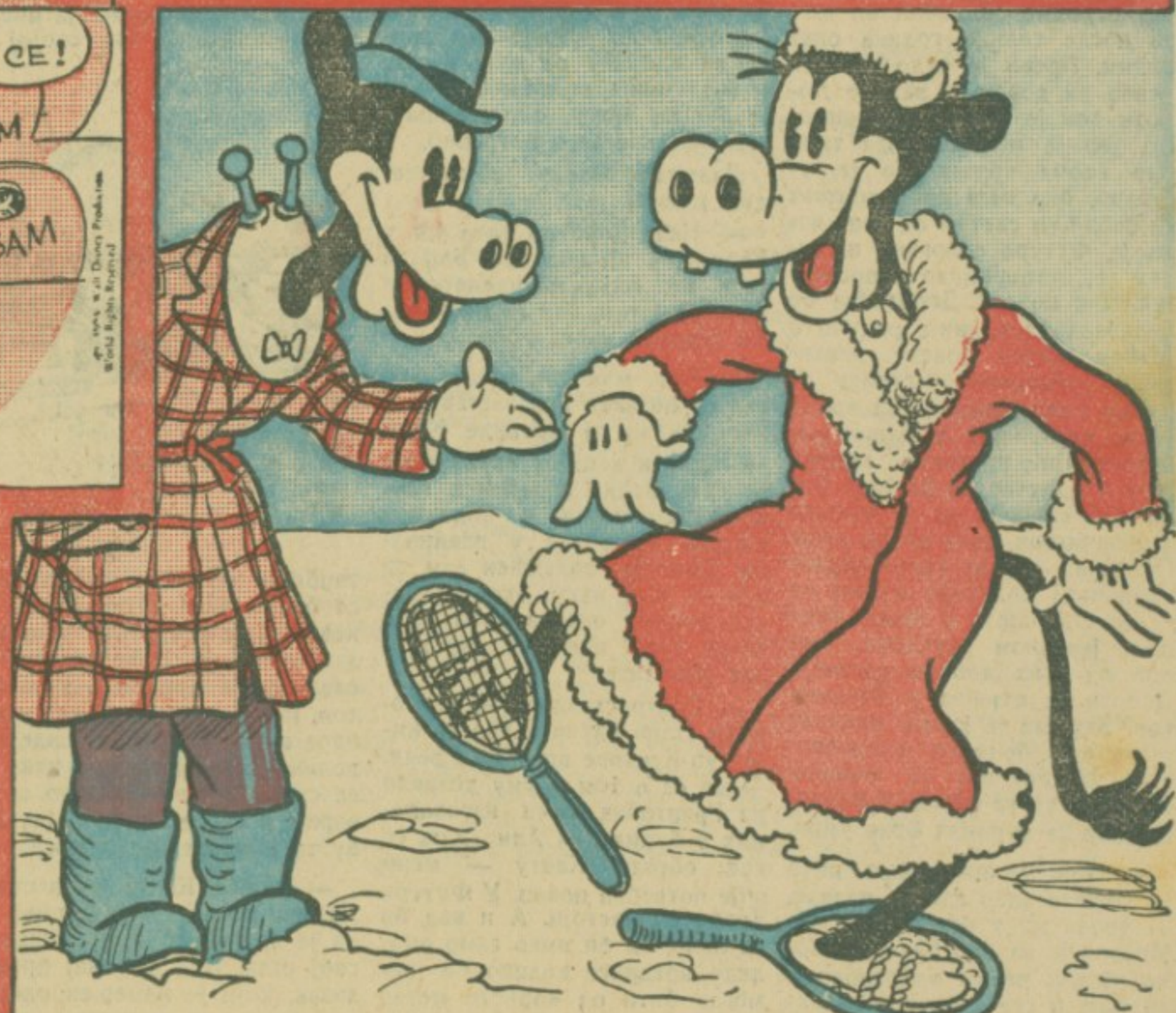
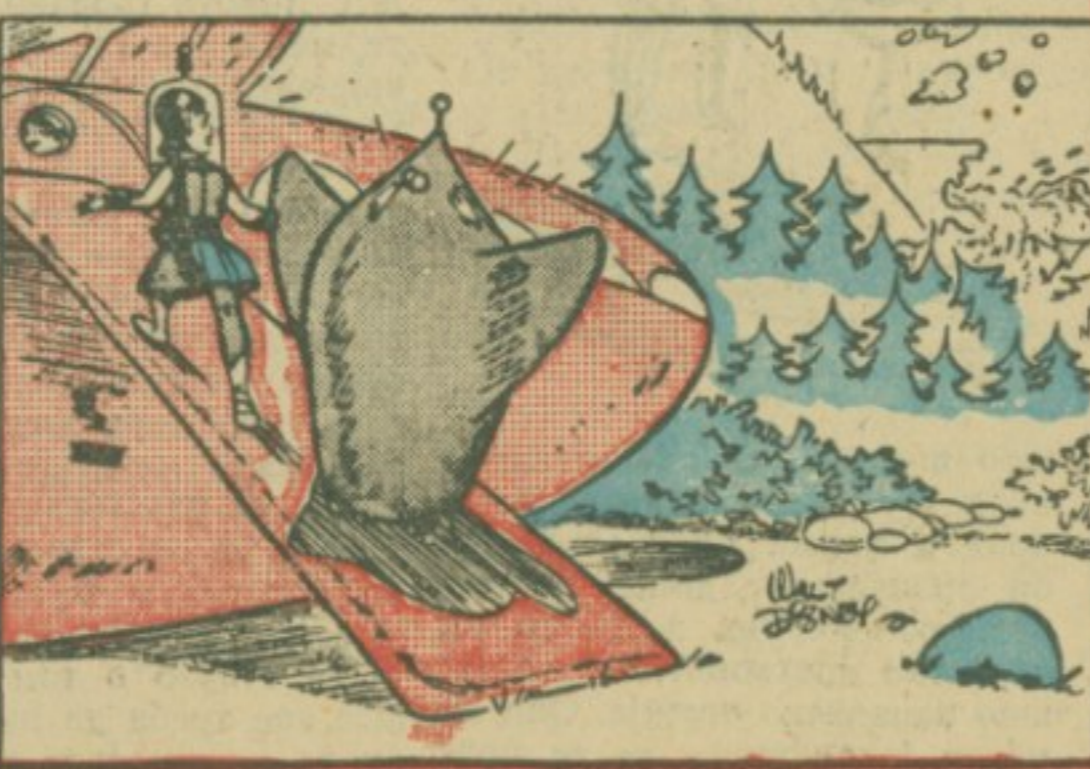
ПРВО... ШТА СИ УЧИНИЛА С НАШИМ ПРИЈАТЕЉЕМ!

ПУСТИ НАС! ВОДА ВЕЖ НАДИРЕ! ПОДАВИЋЕМО СЕ!

ЖАО МИ ЈЕ! НЕЋУ ВАС ПУСТИТИ ДОК НЕ ДОЗНАМ ШТА ЈЕ СА ШИЉОМ!

Отец и село, далеко од арене...

Људи и животиње често постају пријатељи. И то пријатељство, то немо другарство, рођено и продубљавано под ведрим небом, у дугим часовима које човек и животиња проведу сами у сеоској тишини, у већини случајева може да разори само смрт.

Једнога дана, пре неколико година, на једној малој фарми недалеко од Мексико Ситија, стари Хуан Сервера, одгајивач бикова за арену „Плаца де торес“, дочекао је смркнута лица своје посетиоце. Једва је одговарао на њихове понуде, иако је знао да од њих зависи опстанак и његов и његове мале фарме. Јер, тога дана купци су постављали тежак услов: купити његове бикове само ако пристане да им прода и Бонито, огромног бика коме се дивила читава околнина.

Месецима је Сервера одбијао да прода Бонито, кога је одгајио „од малих ногу“. И месецима су службеници „Плаца де торес“ одбијали да купују остале његове бикове, иако су им били потребни. Серверова уштеђевина нагло се топила, а о поправкама, за којима је његова фарма просто вапила, није могло бити ни речи. Бонито се морао продати.

— Опрости ми, Бонито, — шапутао је стари Хуан док су бика изводили из штале. — Нисам желео да те продам и не бих то никад учинио да ме на то нису приморали.

И од тога дана, сваког петка ујутру, Хуан Сервера позивао би телефоном службеника „Плаца де торес“ да би се распитао који ће бик у недељу бити изведен на арену. Из петка у петак чиновник, коме је стари Сервера већ постао досадан, одговарао би нестрпљиво:

— Не, стари. Још није дошло време за „великог“.

Тај, толико пута поновљени, одговор пробудио је у старцу наду да Бонито неће никад ни бити изведен на арену. Поред тога, тешио се мишљу да су љубав и пажња којима га је он обасипао толико разнежили бика да је постао неупотребљив за арену. Бикови који из-

лазе на арену морају бити брзи, окретни и, што је најважније, морају у себи имати жељу да убијају. А стари Хуан није веровао да његов Бонито може да убија, мада је знао да „они тамо“ имају начина да такву жељу изазову у њему. Мучиће га глађу, дражиће га убодима стрела и на сто других начина пробудиће у њему жељу да се свети људима.

И једног петка, на своје вичајено питање, добио је одговор:

— Да, ове недеље ред је на „великог“.

Те недеље по подне „Плаца де торес“ била је испуњена до последњег места, јер се дознало да ће се, после толиког чекања, Бонито најзад појавити на арену. Публика је била ван себе од узбуђења. Иако се у напред знало како ће се борба завршити — јер се такве борбе у Мексико Ситију увек завршавају убијањем недужне животиње — гледаоци су били уверени да ће видети „претставу“ која ће се дуго памтити.

дрвена врата на другом крају арене. Шапат дивљења прострујао је публиком кад је у арену ступио Бонито, најлепши и највећи бик кога су гледаоци икад видели. За њим су изишли пикадори, чија је дужност била да га драже и зоморе. Бонито ниједном није поспрнуо ни поклешно на њихове ударе. Једног за другим, натерао је он пикадоре да потраже заклон иза заштитних баријера.

Најзад, огрнут црвеним плаштом и са танким мачем у руци, ступио је тореадор на арену. У том тренутку публика заурла од одушевљења. Тореадор заузео свој положај. Но, одмах је видео да Бонито није

довољно изнурен и да држи главу високо — положај неподесан за коначни ударац. Ипак, био је чврсто уверен да ће помоћу две-три чарке и дражењем црвеним плаштом брзо заморити бика. Догодило се обрнуто: неколико пута, кад је бик раздражен махањем плашта насрнуо на противника, смрт се готово очешала о матадора. Изненада, повици из публике умукше. Матадор је погрешно оценио даљину. Бонитов рог запара му десни бок и он паде на сунцем спржену траву која је већ била попрскана крвљу животиње. Брзо су га изнели и на његово место ступи други тореадор.

Борба је поново почела. Нови тореадор био је хитрији од замореног бика, па га је убрзо ранио мачем. Али, на његово велико чуђење, Бонито не паде. Једном, два, три, још много пута рањаво га је он, али се бик и даље држао на ногама. Арена се проламала од плескања и узвика. Изненада, кроз избуђењу вику гомиле пробио се један крик: „Поштедите бика!“ У истом тренутку сви гледаоци, задивљени Бонитовом храброшћу и издржљивошћу, прихватили су молбу.

— Поштедите бика! Поштедите бика! — викали су сви као из једног гласа.

Тореадор је збуњено гледао у судију. Најзад, не усудивши се да се супротстави толикој гомили, судија махну својом белом марамицом, означавајући тиме крај.

Бонито је добио борбу. Први пут у историји мексичке арене публика је молила за живот једног бика.

Док је Бонито узнемирено копао ногама траву на арену, а публика узбуђено очекивала даљи развој овог необичног догађаја, судија и остали службеници „Плаца де торес“ скупили су се да се посаветују како да са арене изведу ранјену, раздражену животињу.

Тада један човек прескочи оградну која дели публику од попршта и пође према Бониту. Био је то Хуан Сервера. Мирно, чврстим кораком приближавао се он бик.

— Бонито, пријатељу мој, — говорио му је он. Велики бик, очиви заливених знојем и крвљу, саже рогае за напад.

— Бонито, драги... то сам могао би се претворити у најужасније оружје за напад. Не залазећи у појединости, могу ти рећи ово: проналазак се састоји од низа јаких пројектора постављених на до неколико метара један од другог и повезаних високоволтажним кабловима. Електричну енергију која у њих дотиче они избацују у огромне висине, више но што је иједан авион досад успео да се подигне. Уствари, траке — да их тако назовем — електричне струје које се дижу до великих висина образују невидљиву баријеру и све

што да електричну енергију шаљу у вис, да је упере на земљиште испред себе. А знаш ли шта би то значило?

— ... Мислим да ти је то јасно. Испред трупа које напредују, иду као претходница техничари са пројекторима и испред себе уништавају све: дрвеће, куће, људе, тенкове. Не стају пред њима чак и мањи брегови. Ето, због тога не смем, и не желим, да дам свој проналазак, сем у случају стварне опасности. Ако будемо нападнути, ја ћу испунити своју дужност. А докле, Кенте — мислим док нам не буде јасно да ли ће до рата доћи — остани у Футури и живи мало нашим начинном живота. Увери се и сам како би живот могао да буде леп за читаво човечанство кад би људи били паметнији и чаквак ће, надам се, бити живот будућих поколења. Дороти ће ти показати павиљон у коме ћеш становаати и набавиће ти прикладно одело из нашег складишта.

Кенту није остало ништа друго но да се захвали Далмecu и да се поздравља с њим. Док је с Дороти силазио низ широке мермерне степенице, он је непрестано постављао себи питања да ли није био сувише попустљив и да ли је смео да допусти да га Далмец тако лако и брзо убеди у потребу чекања. Но, чим су напустили централну зграду, нестало је и сумње и самопрекорвања. Весело, као деца кад се играју одраслих, отишли су њих двоје да разгледају павиљон у коме ће он становаати за време боравка у Футури. Пошто је она дала упуства роботу који се старао о том павиљону шта све треба да припреми да би се њихов гост осећао што пријатније, пошли су на траг

према тргу. Нису били одмакли ни неколико корака, кад се Дороти нагло заустави.

— Астрономија је одувек била твоја страст, зар не, Кенте? — рече му она загонетно се смејући. — Сећаш ли се како смо некад по каталогу продавнице астрономских апарата поручили један мали телескоп, кријући то од наших очева. Ја се и сад сећам с каквим смо нестрпљењем очекивали поштару и како смо, чим је пакет стигао, поставили телескоп на кров наше куће да бисмо, како смо говорили, ми лично открили Јупитерове сателите.

Кент сам климну главом, чудећи се откуд да се она баш тога сети.

А Дороти, као да је погодила његову мисао, окрете се и показа му руком један врх при крају долине који се за неколико десетина метара издизао изнад околних узвишења.

— Видиш, тамо се врше припреме за подизање нове опсерваторије. У оптичкој лабораторији већ су готови планови за огроман телескоп са сочивом које ће имати пречник од седам метара. Ти... ти би могао да радиш у опсерваторији, — додале она збуњено.

Дуго и без речи гледао је Кент голи камени врх. У мислима је већ видео белу куполу опсерваторије, телескоп, себе крај њега... Доротина рука лагано склизну под његову мишицу. Он се трже из свог сна.

— Хајдемо, — обрати му се она помало тужним гласом. — Има још ствари које треба да ти покажем.

(Наставиће се)

ОПАСНИ ИНСЕКТИ

Од непријатеља кога види човек се лакше брани него од онога који га чека у заседи. Од крупне звери се најчешће и може спасти, али шта да учини кад на њега изненадно слети нека мајмуна бубица, коју чак и не примети док се не створи пред њим! А као и међу већим животињама, и међу инсектима има отровних. Њихов отров, који убодом уносе у човека, ретко је смртоносан, али може имати непријатних последица.

Међу гусеницама, жутотрба и преља, густим длакама којима им је покривено тело, могу изазвати на човечјој кожи красте, свраб, оток и запаљење. Жаоку пчеле и осе мало ко да није осетио, али је од њих много непријатнији стршљен. Кад више стршљенова изује да мало дете — а то се догађа — последице могу бити веома тешке. Шкорпија је исто тако опасна, нарочито велика шкорпија из тропских крајева, чији убод може бити смртоносан.

Паук, крпељ и стонога такође спадају међу отровне инсекте, као и обад, који напада и људе и стоку. Догађа се да крава коју убоде обад да чак и за половину мање млека него обично.

Комарац, чији отров иначе није опасан за човека, штетан је највише због тога што преноси маларију, као што многе муве преносе тешке заразне болести.

Необична је једна врста америчке стенице, која се зове „пољубац“. Име је добила по томе што напада лице човека. Њен убод изазива јак бол, оток и запаљење, а ако је на

звива мушица це-це може трајати и неколико година, али болесник ретко или готово ни кад не оздрави.

П.АОР ЈТ СМО ГДЕ ЈЕ ВРЕМЕ БИЛО...

(4) На то се доктор Далмец окрете Кенту:

— А шта је тебе довело овамо? — запита га љубазно.

— Видите! Влада је дочекала да сте ви усавршили неко веома ефикасно оружје или оруђе за одбрану од сузовених и ваздушних напада. Сад, кад је рат на прагу, оно је нашој земљи више него потребно.

Далмец одмахну својом седом главом.

— Неће доћи до рата ни у Европи, а ни код нас. Бар за сада не. Биће инцидента и претњи ратом, али се нико неће усудити да га почне.

— Али, милиони мушкараца већ су позвани под заставу, — нестрпљиво га прекиде Кент. — Жене и деца су евакуисани из свих већих европских градова и смештени у подземна насеља изграђена у планинама. Докторе, овлашћен сам да вам за ваш изум, ако се заиста покаже онакав како се о њему чуло, понудим све што год зажелите.

— Претпостављам, — проговори стари научник као да није чуо Кентове последње речи, — да се о том изуму дознало из Грантових речи изговорених у бунду. — Али — он се сад обрати Кенту — мени није потребан новац. У Футури новац не постоји. А и кад би га било, он би имао само онолику вредност колико би нам могао бити од користи метал од кога је начињен. А ми, сре-

ћом, не оскудевамо у металима.

— Али, докторе... — прекиде га Кент плашљиво.

— Знам шта хоћеш да кажеш, Кенте. Сигурно, ја нисам тако себичан да бих својој о-

таубини ускратно помоћ кад се она налази у опасности. И нећу јој је ускратити. Ако рат заиста избије, ја ћу сместа послати своје планове у Вашингтон, не тражећи за њих ни динара награде. Сачекај овде неколико дана да видимо како ће се ствари развијати. Ако се ја вaram и ако до рата дође, даћу ти планове па их носи.

— Видим, Кенте, — настави Далмец после дужег ћутања — да је потребно да ти објасним свој став. Ако би овај проналазак, који је намењен одбрани, дошао у погрешне руке,

што покуша да се пробије кроз њу бива претворено у прах и pepeo. Кажем ти, ако би проналазак допао у руке недобромерних људи он би се могао претворити у страшно нападачко оружје. Они би могли једноставно да те про-

јекторе изврну на бок и, уме-

таубини ускратно помоћ кад се она налази у опасности. И нећу јој је ускратити. Ако рат заиста избије, ја ћу сместа послати своје планове у Вашингтон, не тражећи за њих ни динара награде. Сачекај овде неколико дана да видимо како ће се ствари развијати. Ако се ја вaram и ако до рата дође, даћу ти планове па их носи.

— Видим, Кенте, — настави Далмец после дужег ћутања — да је потребно да ти објасним свој став. Ако би овај проналазак, који је намењен одбрани, дошао у погрешне руке,

Битка на Марици

Трета велика битка из наше старије прошлости одиграла се на реци Марици, 26 септембра 1371 године. Прве две познате су као битке код Бара и Велбужда. Оне су завршене победом наше војске, и то прва над Византинцима, а друга над Бугарима. Маричка битка заврчила се победом Османлија, који су у то време продирали на Балкан.

За време слабе владавине Уроша, сина цара Душана, султан Мурат I заузео је Једрени 1369 године. Он је у њих преместио своју престоницу, која се дотада налазила у Азији. Деспот Јован Угљеша, више можда него и један други властелин онога доба, предвиђао је опасност од Османлија, па је предложио коалицију свих угрожених држава, у коју би се укључила и Византија. Успеха није било. Његовом позиву одазвао се само брат Вукашин, па су после опсежних припрема кренули у бој. Земљиште на коме се борба одиграла било је равно и налазило се на десној обали

реке Марице, између Деспот-Планине, Марице, Черномена и Кас-Оваси. Између две противничке војске налазила се река Марица и она је претстављала препреку за нападача.

Војска деспота Угљеше и краља Вукашина бројала је око 60.000 војника, а Османлија око 15.000. Команданти наше војске били су Угљеша и Вукашин, а османлиске Лала Шахин-паша и Евренос-бег.

Концентрација наше војске извршена је на пољу северно од Черномена, где се налазио и њен догор. Османлиска концентрација извршена је у Једрену. План Угљеше и Вукашина састојао се у томе да непријатеља нападну надмоћним снагама и да га туку у главном положају — Једрену, те тако заврше рат. План Османлија био је да изненађењем допуне своју бројну слабост и да нападну ноћу, са оне стране одакле им се нико није надао. Тако су и учинили. Ноћу између 25 и 26 септембра османлиски одреди почели су да прелазе Марицу и да се распоређују у три групе: једна код Черномена, друга код села Мезека, а трећа између ове две.

Напад Османлија почео је пре зоре. Наша војска није била спремна у том тренутку и одмах је једним делом потучена, други део се подавно услед забуне у реци Марици, а трећи је почео да отступа. Кад је јутро свануло, Османлије су гониле разбијене остатке наше војске. У тој борби погинули су Угљеша и Вукашин.

Последње битке на Марици биле су судбоносне не само за наше крајеве него и за цело Балканско Полуострво. План да се избаци Османлије са Балканског Полуострва није успео. Османлије су се овом битком коначно учврстиле за дужице векова на Балкану. Међусобне борбе феудалаца, које су почеле још за време Урошеве владавине, разбеснеле су се нарочито после битке на Марици, а то је омогућило Османлијама да још јаче учврсте своју власт.

Смрти Јанка Катића

Овде ћемо донети из „Мемоара“ Проте Матеје Ненадовића како је погинуо Јанко Катић, јунак из Првог устанка:

„Ајде, децо, да вам накратко и о смрти Јанковој преповам. Док се Карађорђе бавио код Ваљева, а ми горе око Хаџи-бега, босански везир и сва велика војска од Шапа крену се путем к Београду (Асан-паша држао је десно крило преко села и палио), дође у село Месарце где Јаков, поп-Лука и Јанко Катић предсетну га и побију се, и по жестоком боју од обе стране, Асан-пашу разбију и потерају га к Шапцу натраг. У том терању сустигну једног старца, салете и повичу: „Предај се, предај се, Турчине, не гни лудо“. А Турчин повиче: „Кома да се предам, које вам је старешина?“ — Војници повичу: „Предај се Катићу Јанку“ (који се туна наблизо трефио); и Јанко дотрчи са запетим пиштољем у руци, натрач на Турчина и сам повиче: „Предај се, Турчине, баши оружје; ја сам Јанко Катић“. Турчин рече: „Предаћу се“, и чујући име Катића, а знао је како Јанко храбро Турке сече, потегне из своје мале пушчице, те Јанка на месту убије. Сад наш комшија и парох, поп-Панта скочи с коња и старца свеже. Ову сам пушчицу гледао у попа Панте, мало је дужа од једног аршина, не ваља три гроша. Ово ми је вако казивао поп Панта, а и више људи који су онде били. А и старац мало је више ваљао него његова пушчица, али проклети уби онакога мудрога и преко мере храброга јунака Катића Јанка.

Шта су пасторале?

Пасторале су позоришна дела у којима су главна лица пастири и пастирке. У игру се често умешају митолошке личности, као Венера, Дијана, Купидон, затим виле, сатири итд. Понекад је пасторала алегорија у којој се слави какав догађај из живота знаменитих личности.

Пасторала је постала у доба ренесансе, цветала је у 16 веку и негована све до 18 века. Неколико истакнутих писаца, италијанских, француских и енглеских, дали су у том роду дела пуна духа и љупкости, али их је било и натегнутих и отужних. Код нас, у дубровачкој књижевности, по угледу на италијанске узор, пасторале је писало неколико истакнутих књижевника. Тако се у 16 веку истиче као писац пасторала Марин Држић, а у 17 веку Иван Гундулић. Његово дело „Дубравка“ сматра се најбољом пасторалом у целој дубровачкој књижевности.

WALT DISNEY'S
20.000
МИЛА
ПОД
МОРЕМ
ПО РОМАНУ
ЖИЛА ВЕРНА

КАПЕТАН НЕМО УПУТИО ЈЕ
ОШТЕЋЕНИ НАУТИЛУС ПРЕМА
ОСТРВУ ВУЛКАНИЈИ...
И НЕ СЛУТЕРИ ДА ЈЕ НЕД-
ЛЕНА БАЦИО У МОРЕ БОЉЕ
С ПОДАЦИМА О ГЕОГРАФСКОМ
ПОЛОЖАЈУ ТАЈНЕ БАЗЕ

ЗБОГ ОШТЕЋЕНЕ КРМЕ
НАУТИЛУС СЕ НАСУКАО НА
ПОДВОДНУ СТЕНУ НЕДАЛЕ-
КО ОД ЈУЖНЕ ОБАЛЕ
НОВЕ ГВИНЕЈЕ

НЕСРЕЋА,
КАПЕТАНЕ
НЕМО?

САМО НЕЗГОДА!
ПЛИМА ЋЕ НАС
ЈОШ ВЕЧЕРАС
ОСЛОБОДИТИ!

АЛИ, ТО ПОПОДНЕ
ПОЈАВИО СЕ
ИЗА РТА ОСТРВА
НЕКАКВ ЦРН
БРОД БЕЗ
ЗАСТАВЕ...

РАТНИ
БРОД,
КАПЕТАНЕ!
БРЗО У
ПОДМОРНИ-
ЦУ! ПУЦАЈЕ
НА НАС!

РАТНИ БРОД СТАО СЕ ПРИ-
БЛИЖАВАТИ, ПУЦАЈУЊИ
ИЗ СВИХ ТОПОВА НА БЕСПО-
МОЊНУ ПОДМОРНИЦУ...

НАЗАД!
ПУНОМ
ПАРОМ!
НАЗАД!

ЦЕДЕЊИ ИЗ МОТОРА И ПОСЛЕДЊУ
КАП ЕНЕРГИЈЕ, НЕМО ЈЕ УСПЕО ДА
ОСЛОБОДИ ПОДМОРНИЦУ.

НАУТИЛУС ЈЕ КРЕНУО. АЛИ БАШ У ТОМ
ТРЕНУТКУ ЈЕДНО ТОПОВЕКО БУЛЕ
ПРОБИЛО ЈЕ ТРУП ПОДМОРНИЦЕ.

НАСТАВИЋЕ СЕ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

ПРИСЕЛИЦА

Приселица је право гозбе или издржавања, које је имала властела по својим селима. Доцније су то право имале спахије, које, кад би дошле у село, одјале би код неког имућнијег домаћина, али су сви сељаци били дужни да му дају оно што је тражио да једе.

Кад није било љушана...

Буца и кијак су врсте старог оружја. У старо време буца је као оружје служила не само за одбрану, него и за напад. Она се често помиње у многим ратовима из Средњег века.

Буца је најсличнији кијак или кијача. Ово оружје је од древног дрвета, али место округласте главе завршава се многоугаоном призмом дугом 15 до 20 сантиметара. Разлика између буце и кијача је у томе што се буцом тукло највише замахујући, а бацала се на врло мало отстојање. Међутим, кијак се никад није пуштао из шака, јер је лакши од буце и увек се њиме тукло замахујући. Срби су се кијачком тукли у 18, па и у 19 веку. Сима Милутиновић-Сарајлија наводи да се, кад је кнез Милош 1815 године пошао у Источну Србију, до Пожаревца накупило до дванаестину хиљада српских војника наоружаних сва-

којаким оружјем, а понајвише кијачима. И код других Словена постојао је кијак. Тако га Чеси и Руси називају киј.

КАКВА СУ ТО СЛАНА ЈЕЗЕРА?

Слана језера налазе се у топлим областима земљине површине. Со им доноси реке. Како код њих нема отицања, а вода им се губи испаравањем, то настаје велика концентрација соли. Ако су јако слана, онда у њима нема риба.

КАУЛИФЛОРИЈА

Каулифлорија је избијање цветова из дебела и старијих грана. То је карактеристично за многе тропске биљке, као што су: какао, хлебно дрво итд.

Књижевна оцена — и разликују мисле које су у критици спада у научну прозу. Она процењује књижевни састав, проналази његове добре особине и указује на лоше стране, па о свему изриче свој суд.

Добар књижевни критичар мора имати знатан број лепих одлика. Он мора одлично познавати предмет који оцењује, не губећи из вида ни оно што је дотле у књижевности о томе рађено. Истина и непристрасност треба да му буду једини вођи. Он је дужан да свој суд искаже слободно, јасно и у лепом стилу. Критичар поетског уметничког списа ни је позван — обично то и не може — да сам напише како би требало казати оно чему он сам замера. Он ће само указати на погрешку, доказати да је погрешка, а друштво може да се изрази само песник.

Критичар научног дела може и треба не само да укаже на погрешке, већ и да их исправи. Савесна критика спремног критичара од великог је значаја и за историчара књижевности, јер му припрема тачан и разложен суд. Тако исто, добра критика уствари сарађује с делом о коме говори, истичући

тичући тек главни његов значај, онда се такав рад назива обично обзном, приказом или рецензијом.

У нас је књижевну критику и препирку — полемику — изразито започео Вук Караџић приказивањем романа Милована Видаковића. Овде ћемо поменути неке наше старије критичаре: Светислава Вуло-

СТРИЧЕВ ЛЕК ИЗ КАМЕНОГ ДОБА

испуњавала и гневом, и сти- дом.

Једнога дана, кад је Чен свратио до стрица, стари апотекар извади из једне кутње два сува листића и пажљиво их стави пред свог синовца.

— Ми имамо лек о каквом ви, западњачки учењаци, никад не бисте ни сањали, — рече он Чену. — Ми имамо „ма хуанг“, лек бољи од свих ваших лекова.

— То ми изгледа као неки остатак из каменог доба, — одговори презриво Чен, заборавајући на поштовање према старијем.

— Не буди невапитан! — љутну се стриц — „Ма хуанг“ враћа дах људима који већ издишу.

— Ја вас волим и поштујем, стрице, — постиђено одговори Чен — али не могу да верујем у црну мађију и надрилекарство.

Стриц на то плану: — Мислиш ли можда да ви, западњачки доктори, немате чему да се научите? Узми их са собом. Испробај их. И убу-

дуће не потсмевај се ономе што још не познајеш.

Чен је узео старчеве „листиће из каменог доба“ и показао их свом професору, доктору Шмиту, који их је сместа стрпао у једну фиоку, надајући се да ће његов млади асистент брзо заборавити и њих и непријатну преписку са својим стрицем. И заиста, Чен је истог дана престао да мисли на стричеве лекарије, мада му је његов савет да се не потсмева ничему што му је непознато често падао на ум.

Неколико седмица касније Чен се ипак сетно стричевог лека. Догодило се то док су он и професор Шмит „припремали“ једног пса за предавање студентима. Међутим, док је пас био под анестезијом, његово дисање почело је нагло да слаби. Професор и асистент очајнички су се трудили да га поврате. Убригавали су псу

разне инјекције, али без успеха. Његов пулс постајао је све слабији.

— Бојим се да га нећемо моћи спасти, — рече најзад Шмит.

— Занста не, — сложи се Чен. — Али, ово нам је изванредна прилика да испитамо „свеомћни лек“ мога стрица.

И он брзо раствори истрошено лишће у води и ту течност убризга псу, који је већ издишао. После неколико тренутака животиња поче да дише нормално.

Чен и Шмит просто нису могли да верују својим очима. Али, после неколико недеља испитивања и проучавања утврдили су да је тај тајанствени лек, који су Кинези вековима употребљавали, уствари моћан потстрекач на рад органа за дисање. И од тога времена — 1923 године — лек „справљен од „стричеве траве“, познат под именом ефедрин, помогао је хиљадама болесника од астме и ниског крвног притиска и многе спасао од шока и јаких крварења.

МАЛЕ ЗАНИМАЈВОСТИ

КОЛИКО МОГУ ДА ЖИВЕ ИНСЕКТИ БЕЗ ГЛАВЕ?

Опитима је утврђено да неки инсекти могу да живе и када им се откине глава. Тако муве и скакавци када им се откине глава могу да живе још извесно време. Један морски рак живео је без главе 15 дана, док је глава одвојена од трупа показивала знаке живота још пуна двадесет и три дана.

ВИШЕ „МОЗГА“ У КИЧМИ НЕГО У ГЛАВИ

Диплодок, једна врста диносаура, била је највећа животиња што је икада живела на земљи. Он је био дугачак преко 24 метра, а имао је више мозганог ткива у својој дугој кичми него у глави. „Задњи мозак“ му је служио за управљање кретањем задњих ногу и репа.

СТАКЛА У БОЈИ

Обојена стакла разликују се међу собом једино по врло малим количинама разних метала који се додају у стакло док је још у истољеном стању. Стакло за пивске боце је мрко или зелено због малих примеса гвожђа у њему. Ако се безбојном стаклу дода један хиљадити део метала кобалта, добиће се лепо плаво стакло. Стакло зелено као трава добија се додавањем хрома или бакра, жутозелено додавањем урана, а као рубин црвено додавањем веома малих количина злата. Додавањем коштаног пепела настаје такозвано млечно стакло.

ТРАЈАН МИРИС

Египћани су употребљавали миришљаве кремове још пре 3.000 година. Вазе са овим кремовема које су налажене у старим египатским гробницама и после толико векова још су мирисале.

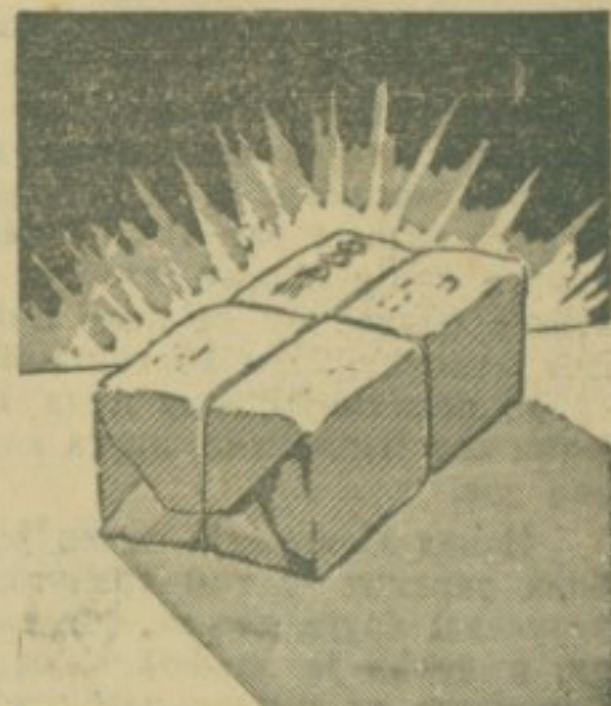
И ПАЦОВИ ИМАЈУ „РАДАР“

Пацови, као и слепи мишеви, имају „радар“ помоћу кога налазе пут у помрчини. До овог закључка дошла је једна група психолога на калифорниском универзитету. Пацови на којима су они вршили опите успевали су да завезаних очју

обићу препреке стављене испред њих. Ако се пацов, чије су очи завезане, стави у један кавез у коме се налази више разних препрека, он ће ипак стићи до другог краја кавеза, где је постављен суд с храном, а да притом не удари ни у једну од њих. Пре него што крене на то „слепо путовање“, пацов се усправи на задње ноге, отвори уста и неколико пута покрене главу лево-десно, као да осматра терен. Уствари, он притом испушта ултразвучне крике и по одјеку тих, за човека нечујних, гласова оцењује где се налазе препреке и који је пут слободан.

Препреку постављену право преко узаног пута пацов откри ва веома брзо, али ако је она постављена укосно биће му потребно извесно време да би утврдио њен положај и удаљеност. Ово је сасвим разумљиво, јер се од дијагоналне препреке одјек нечујних крикова не враћа право животињи, већ се одбија у страну. Међутим, ако се пацову не затворе само очи, већ и уши, он неће моћи да се креће по кавезу а да се не судара с постављеним препрекама.

У ОБИЧНОМ ПОШТАНСКОМ ПАКЕТУ

Када се шаљу драгоцености, онда се много пази на то како ће се послати, да се на путу не би изгубиле. Међутим, веровали или не, један од најдрагоценијих дијаманата на свету, Кулинан, био је послат из Јужне Африке у Лондон у обичном поштанском пакету.

ЦЕНЕ АЛУМИНИЈУМА

Некада је било веома тешко и скупо добијање металног алуминијума. У време кад је први пут направљен, почетком прошлог века, његова цена била је равна цени злата. Тако је пре сто година, 1855, килограм тога метала стајао 24.000 динара. Већ 1890 године цена је била 500 динара по килограму. Дошлице му је цена стално падала, а нарочито када су постигнут велики успеси у металургији.

НОВИ ЕЛЕМЕНТ — ОТРОВ

Када је у атомским пелима направљен плутонијум, нови елемент кога нема у природи, утврдило се да је он један од најјачих познатих отрова. Једном америчком морнару који је огребао ногу жицом за коју се сумњало да је после атомске експлозије била запрљана плутонијумом, морала је нога одмах да се ампутира. Данас то више не би било потребно, јер је пронађен сасвим добар противотров.

МОЖДА НИШТЕ ЗНАМ...

Познати називи за најопасније дивље звери, као што су: лав, тигар, леопард, пантер, јагуар, не означавају код свих народа и у свим земљама исте животиње. Понекад, више ових имена односе се на исту животињу, што може да доведе до заблуде у погледу крајева на земљи у којима те животиње живе. Тако је у целој Америци, а нарочито у Средњој, позната дивља звер под именом тигар, а ловци који је лови зову се тигрероси. Међутим, зна се да у Америци нема тигрова и да први тигрови живе једино у Индији и источној Азији. Уствари, становници средњоамеричких и јужноамеричких држава тигрова називају јагуара, којих има једино у Америци.

Није редак случај да домодроци у разним крајевима Новог света са страхом помињу лава. Откуда сад тамо лав, кад је он искључиво становник Африке и арабских пустиња. Разјашњење је просто: овим именом у Америци често називају пуму или кугуара. Често

ПРЕТЕКЛО ГА ВРЕМЕ...

лац снаге може, опет, ту згуснуту енергију да пренесе онамо где је потребно да се она искористи, а може и да је врати у првобитно стање у онакав облик каква је пре имала.

и да је стави тамо где је и пре била. Тај посао се врши веома лако, помоћу притиска на једно дугме на машини.

Вери даље прича да је ова два проналаска, поред многих других, најбоље искористио неки Фридрих Наполеон Смит, власник листа „Светска хроника“. Смит је, наравно, увидео огромну важност ових проналазак и одмах је почео, као практичан човек, да их примењује. Захваљујући томе, он се нагло богата, а његове новине продају се широм света. Оне имају, ни мање ни више, тираж од 85 милиона примерака. Поред тога, Смит је направио дотад невиђену зграду са четири фасаде. Свака фасада дуга је 3.250 стопа. Његово новинарско предузеће поседује проналаске тога времена: далекоговорничке справе, фонограме и фототелефоте. Помоћу далекоговорничких апарата Смит и његови сарадници, међу којима се налази и велики број знаменитих научника и књижевника који раде у самој редакцији, могу да разговарају с дописницима, књижевницима и научницима из целог света и да од њих добијају потребне извештаје. Дописници, који се налазе у свим земљама света, шаљу помоћу а-

парата фонограма, за веома кратко време, све извештаје које су прикупили. Апарати фототелефоти, помоћу осетљивих огледала које покреће струја, преносе слике и омогућавају Смиту и његовим сарадницима да виде све шта се збива у најзабитијем кутку света. Тако Жил Верн описује да Смит види и своју жену у Паризу, која је тамо отишла на одмор. У редакцији постоје и апарати помоћу којих се добијају вести с небеских тела: Марса, Меркура и других. Они се налазе у такозваном астрономском одељењу.

Али, Смит није искористио проналаске свога времена само за редакцију, него и за свој приватни живот. Он има једну аутоматску справу која га за трен ока облачи и преноси тамо где он жели. Други проналазци омогућили су му да живи у стану с једном просторијом — собом, коју може по вољи зачас претворити, помоћу нарочитог механизма, у собу за спавање, трпезарију, салон, собу за рад и тако даље.

Далекоговорник Фридриха Наполеона Смита потсећа много на данашњи радио, а фототелефоти на телевизијске апарате. Дакле, време је и у овоме, као и у другим предвиђањима, претекло великог писца.

Жил Верн (1828—1905), француски писац, прво је почео да пише позоришне комаде. Али, прави свој пут нашао је и стекао популарност у целом свету својим авантуристичким романима с научном подлогом. У њима је предвидео многе модерне проналаске и подвиге појединаца. Позната су његова дела: „Путовање око света за 80 дана“, „Путовање на Месец“, „Михаило Строгов“, „Двадесет хиљада миља испод мора“ итд. Овде ћемо навести неколико његових предвиђања о томе како ће изгледати новинарска служба кроз хиљаду година. Наиме, он је тај чланак написао у последњим деценијама прошлог века.

Година 2889 била је као ни једна дотада обогаћена многим проналазцима. Али, два изума, дело Доцефа Цексона, изазвала су праву револуцију у разним областима живота, а нарочито у новинарству. То су нарочити акумулатори и машина-преносилац снаге. Помоћу тих акумулатора људи могу да сакупе и да кондензују сву енергију природе: сунчане зраке, електрицитет из земље, затим да саберу и сачувају сву снагу тока река, ветрова, водапада итд. Машина-преноси-

МАЛЕ ЗАНИМЛИВОСТИ

ДА ЛИ ЈЕ „ЗЕЛЕНА СУН- ЧЕВА СВЕТОСТ“ УЗРОК КИШИ?

Према врсти светлости коју емитује сунчева корона, могуће је одредити какво ће бити време кроз пет или седам дана. Овај нови метод у метеорологији израдили су, после испитивања од три и по године, метеоролошки стручњаци једног америчког ваздухопловног друштва за трансконтиненталне летове. До њега се дошло посматрањем црвених и зелених зракова сунчеве короне, те бисерице светлости, која се простире хиљадама миља од сунчеве површине. У периодима кад у корони преовлађују зелени зраци и кад су они директно окренути према нашој планети, на земљу падају обилне кише. Кад су, пак, црвени зраци јачи од зелених, на земљи настају сушни периоди. Међутим, кад су зелени и црвени зрачење исте јачине, временске прилике на земљи су нормалне.

На основу зрачења сунчеве короне такође је могуће одредити појаву ваздушних струјања на висинама на којима лете трансконтинентални авиони. Тако су, на пример, услови за лет најповољнији у време кад у корони преовлађује зелена светлост.

„ГЛЕДАЈУ“ УШИМА

Слепи мишеви „гледају“ ушима. Они непрестано испуштају један веома висок крик и тако могу да се крећу у потпуном мраку, на тај начин што примају одјеке који се одбијају од препрека, па знају да ће наићи на њих и обилазе их.

ДОДО И АЈ-АЈ

Птица звана додо изумрла је. Али, и данас постоји неколико врста животиња чији нас склоп имена потсећа на њу. То су мајмуни познати под именом ај-ај; дик-дик, једна врста антилопе; ка-ка, папагај са Новог Зеланда и афричка мушца це-це.

РОЗЕТА

Розета значи ружица, а у архитектури она означава украс у облику расцветане руже, који се састоји од средишта, око којег се групашу листови уписани у круг. Затим та реч означава и знак одликовања који се носи у рупици од капута.

КАКО СУ НАЗИВАНЕ НЕКЕ БОЛЕСТИ У СТАРО ВРЕМЕ?

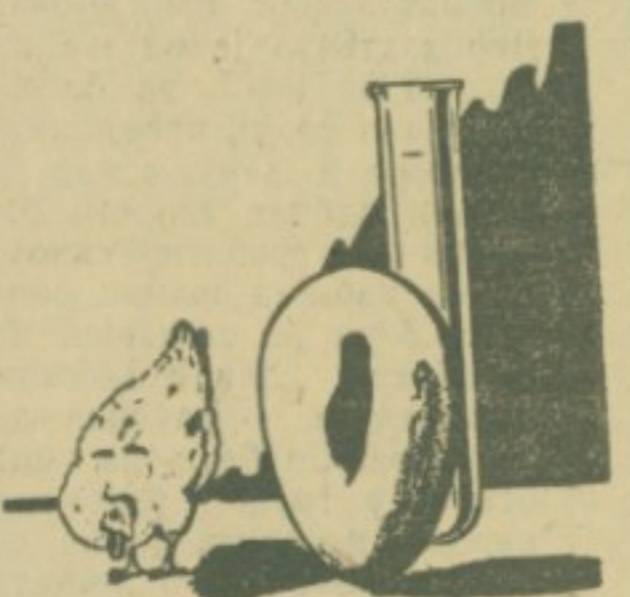
Откада је света познато је да су људи страдали од разних болести. Многе старе болести више не постоје, али су многе остале и до данас. Једино су сада познате под другим именом. Тако је болест која

се некада звала ватра светога Антонија у самој ствари данашњи тифус, а болест светога Еуропа је водена болест. Они који су некад патили од тако зване „божанске болести“, данас се зову епилептичари, болест свете Билде је лудило итд.

МРТВИ УГЛОВИ

Мртви углови код војног авиона су просторни углови у којима митраљеви са авиона не могу да дејствују.

КАКО СЕ СТВАРА ЈАЈЕ?

Захваљујући експериментима са радиоизотопима, утврђено је да јаје садржи састојке хране коју је кокошка унела у организам 40 дана пре него што га је снала. Док се потпуно уобличи садржина једног јајета, прође 8 до 10 дана; само за жуманце потребно је око 7 дана. Међутим, отприлике три четвртине љуске формира се из састојака хране узете претходног дана.

ОСАМДЕСЕТ ПУТА ВИШЕ ВИТАМИНА ОД НАРАНѢ

Све доскора се сматрало да од свег воћа наранџа и лимун садрже у себи највеће количине витамина Ц. Међутим, недавно је откривено да у соку плода апероле, једног малог дрвета које води порекло из Костарике, има осамдесет пута више витамина Ц него у соку наранџе или лимуна.

ОТКУД ИМЕ АМБАСАДОР?

Дипломатски претставници великих сила у страним државама називају се амбасадорима. Међутим, порекло те речи је више него скромно. Реч амбасадор постала је од латинске речи амбактус, која је означавала слугу са специјалним задатком да врши набавке за свога господара.

КРЕТАЊЕ СЕВЕРНОГ ПОЛА

Научници су утврдили да се Северни пол помера према западу, ка Аљасци. Они то приписују неправилностима у ротацији Земље.

ШТА ЈЕ КАЦИК?

Кацик је хаитска реч и означава поглавице дивљих индијанских племена у Мексику и Гватемали.

На малом острву Хвен, усред мореуза који лежи између Копенхагена и Хелсинкија, положен је осмог августа 1576 године камен темељац замка-опсерваторије Ураниборга, названог тако у част Ураније, музе-заштитнице астронома и астрономије. Велељепна грађевина од црвене опеке, врт око ње и помоћне зграде били су касније опасани зидом високом шест метара. Углови квадрата који је тај зид чинио тачно су показивали четири стране света. Ураниборгом, тим Паломаром шеснаестог века, управљао је Тихо Брахе.

Породица из које је Тихо Брахе потекао припадала је племству, класи у којој су се ретко рађали велики научници. Тихо, најстарији од десеторо деце породице Брахе, родио се 1546 године у Кнудstrupу, у шведској провинцији Сканији, која је тада припадала Данској. Младост му је протекла у сукобима између његових жеља и наклоности и планова његовог оца о синовљевој будућности. Отац није могао да се измири с мишљу да његов најстарији син посвети свој живот „гледању у звезде“, занимању „недостojном једног племића“, и приморао га је да студира права.

У двадесетој години Тихо наноси свом оцу и породици нов ударца: у једном двобоју остаје без носа. Њега самог то, изгледа, није много погодило. Начинио је сам себи нос од злата, који је „носио“ читавог живота. Но, тек ће љубав према једној младој сељанци и касније брак с њом потпуно удаљити „тврдоглавог и непослушног сина“ од његове племићке породице.

Године 1570 Тихо умире отац. Он тада напушта правне науке и посвећује се својој старој „љубави“: астрономији. Појава једне нове звезде у савезу Каснопеје коначно је одредила његов животни пут. Пуне три седмице „нова“ је била толико сјајна да се за време ведрих дана могла видети и при пуној сунчевој светлости. Иначе, више од годину дана „нова“ је била видљива и читаво то време Тихо Брахе није с ње скидао ока: одређивао јој је положај и сјај у односу на околне звезде. Али, кад је требало да та своја опажања и закључке објави, у њему се наједном „пробудио“ племићи син: дуго је одбијао да то учини, тврдећи да је за човека његовог друштвеног положаја испод достојанства да своје радове штампа. Најзад, пријатељи су га убедили да би била штета да његова запажања буду изгубљена за будућа поколења. Они су се због тога касније свакако грдно кајали, јер је Тихо Брахе у последње странице своје књиге унео неколико веома значајних примедба „о неким људима који своје време траће на коцкање, лов и хвалисање због свог племенитог порекла“.

Година дана посвећена проучавању нове звезде уродила је још једним плодом: Фредерик II, краљ Данске, чијем је поносу годило што су га називали заштитником културе и науке, дао је младом астроному острво Хвен да на њему подигне опсерваторију, снабдео га свим тада постојећим инструментима и одредио му годишњу „апанажу“ за издржавање породице и помоћника, као и велика месингана кугла — најчувенији његов инструмент — на којој је угравирао све непокретне звезде чији је положај одредио.

Сваки други научник на његовом месту свакако би се трудио да задржи положај господара Ураниборга. Али, Тихо Брахе је имао две прилично незгодне особине: веома високо је ценио самога себе, а у понашању према другима није имао никаквог такта. Усто, није имао много смисла за практичне ствари. Један део новца потребног за издржавање Ураниборга долазило је од данка који су плаћали сељаци са острва. Он би покупио данак, али се не би сетрио да оправни кров који је прокишњавао, нити би одржавао светлост на кули светиља.

Кад је на дански престо дошао Кристијан IV, Тихо Брахе је остао без заштитника. Нови владар укинуо је сваку материјалну помоћ Ураниборгу. Узрешен тиме, астроном покупи своју породицу, ученике, инструменте и рукописе и напусти Данску. Тако великом и познатом учењаку није било

тешко да нађе новог мецену. Рудолф II, немачки владар, понудио му је место царског математичара и астронома у Прагу. Тај нови период у његовом животу није дуго трајао. Две године касније, 21 новембра 1601, Тихо Брахе изненада умире.

Иако кратак, Брахов боравак у Прагу био је од неочењиве користи за науку. Наиме, он је тамо добио новог ученика и сарадника: Јохана Кеплера. Никад се два толико различита човека нису нашла на једном послу. Брахе је био племић, усто веома бучан и склон експлозијама беса, аргантан, Кеплер, напротив, тих, болешљив и мучен сиромаштвом. Но, зато је био истрајан на послу, што је Брахе умео да цени. Умирући, он је

своја астрономска запажања од непроцењиве вредности оставио у наслеђе својом тихом сараднику. Наслеђе добијено од учитеља и његова лична запажања омогућили су дошњим Кеплеру да одреди тачне облике путања и законе кретања планета.

Када је на дански престо дошао Кристијан IV, Тихо Брахе је остао без заштитника. Нови владар укинуо је сваку материјалну помоћ Ураниборгу. Узрешен тиме, астроном покупи своју породицу, ученике, инструменте и рукописе и напусти Данску. Тако великом и познатом учењаку није било

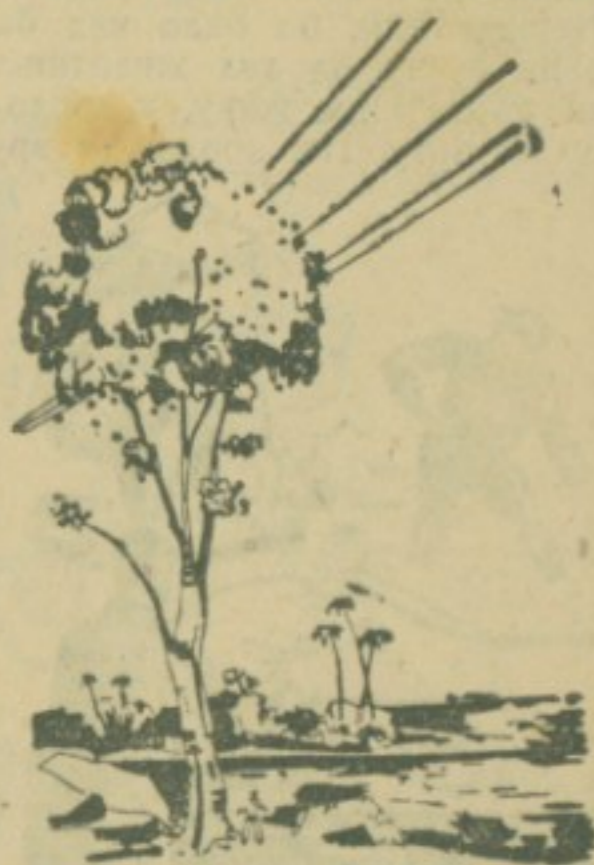
Пуних двадесет година Тихо Брахе и његови „учењаци“ проучавали су у Ураниборгу небеска тела и за то време прикупили више података но сви ранији астрономи заједно. Мада су се притом служили углавном голим оком (teleskop је пронађен тек 1608 године, тачност њихових запажања и прорачуна је задивљујућа. Да наведемо само два примера: Брахе је одредио дужину дана, учинивши притом грешку мању од једне секунде. Друго, он је открио неке неправилности у Месечевом кретању које се готово поклапају са савременим проценама тих отстапања. Поред тога, он је каталогизирао 777 сталних звезда.

Читавог свог живота Тихо Брахе је сматрао да проучавању небеских тела треба приступити с најдубљим поштовањем. Због тога је, кад год би се спремао да заузме осматрачко место у опсерваторији, облачио своје најлепше и најскупоценије одело. Тако одевен он би приступио великом квадрату, који му је служио за одређивање висине небеских тела. Квадрант је био његов изум и дело његових руку, као и велика месингана кугла — најчувенији његов инструмент — на којој је угравирао све непокретне звезде чији је положај одредио.

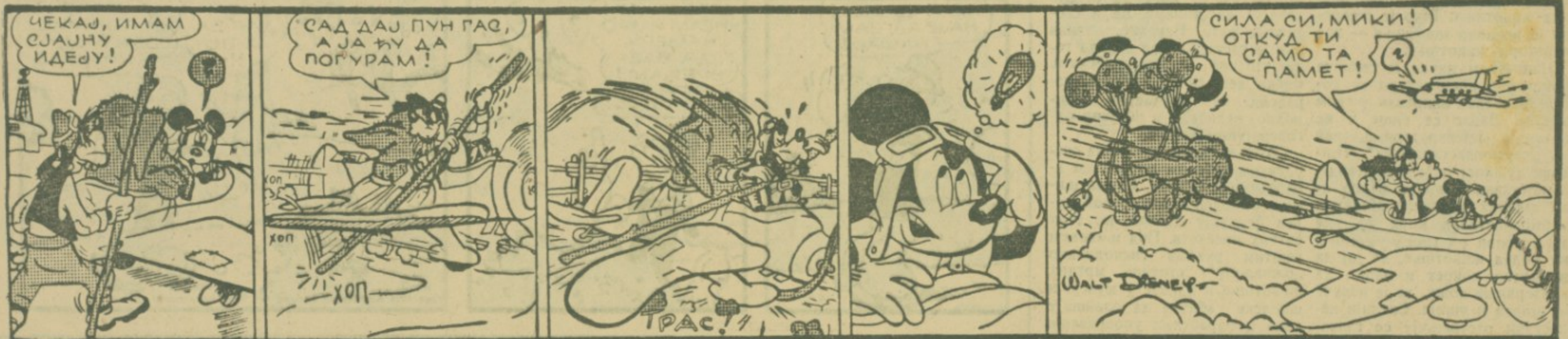
Дрво МАЈМУНСКИХ МАХУНА

Ово необично име носи једно лепо високо дрво које расте у Америци. Зову га још и кишно дрво, зато што се верује, истина погрешно, да привлачи влагу из ваздуха. Његово лишће чини танку али густу завесу, облика кубета, која даје дрвету врло живописан изглед. Чудна је особина овог дрвета да му је ноћу и за време кишних дана лишће потпуно затворено.

породице махунастих биљака достиже висину од преко тридесет метара, нарочито кад је близу воде. У мају и јуну оспе се лепим ружичастим цветовима и служи као украс читавог предела. Дрво му се употребљава за резбарије, нарочито за праљење судова. Чврсто је, лако и тамне боје.

„Дрво мајмунских махуна“ пореклом је из тропских крајева Америке, где његове тамнозелене махуне, пуне мрког семена, служе као храна за стоку. Крајем прошлог века пренето је на Хавајска Острва. Тамо још и данас, у месту Кау, као какву знаменитост показују дрво које је посадио велики амерички писац Марк Твен. Овај џиновски претставник боје.

ЖРТВА ПОЗИВА

Кoliko је познато, први укротитељ зверова који је пао као жртва свога позива био је Индус Исаак Вам Амберг. Он је изгубио живот у Бостону, 1846 године. А пре кратког времена, у енглеском граду Полброуку, погинуо је у кавезу млади француски укротитељ Рело. Међутим, од Вам Амберга до Релоа дуг је низ оних који нису изишли живи из решетка циркуских арена. Једног од њих, Ликаса, растргли су његови лавови пред 12.000 гледалаца. Ежена Пезона убио је лав кога је сам Пезон одгајио на тучици; Шнајдер, који је важио као укротитељ стотину лавова, погинуо је у Лајпцигу за време циркуских претстава, а чувеног Бонавиту завадио је бели медвед. Дугој листи мушкарца придружује се готово исто толико дуга листа жена, од којих је Хелену Брајт задавио тигар на једној претстави у Лондону, на којој је био присутан и Чарлс Дикенс.

Укротитељ може бити само онај ко је за то обдарен, а млади Рело заиста је имао да-

прилично богату менаџерију: 18 лавова, 5 леопарда, 4 тигра, 4 пуме, 5 белих медведа, 4 медведа с Хималаја, 3 слона, 5 кенгура, 4 ламе, 30 коња и 60 понија.

Тог дивног сунчаног јутра, каква су ретка у Енглеској у фебруару, кад је укротитељ ступио пред зверове, управитељ циркуса му је рекао:

— Животиње су мирне и добро дресиране. Лако ћете их држати у шаци. Мислила смо да изведете тачку са два лав и три лавице, али смо одустали од тога. То би било сувише опасно. Али, са четири лавице и једним лавом нећете имати готово никаквих тешкоћа.

За време прве пробе, док је енглески дресер уводио новог укротитеља у програм, све је ишло како треба. За то је потребно много обазривости, јер и најмања новина у стању је да изазове пометњу код животиња. А једина новина састојала се у томе што је нови укротитељ захтевао да се ради нешто брже но обично.

Друга проба требало је да се одржи дан доцније. Али, да би се животиње боље привikle на њега и на његов мирис, укротитељ је хтео да понови пробу још исто после подне. И опет је све ишло глатко. Фигуре су се смењивале, човек их је по више пута понављао, па је најзад одлучио да изведе „велику пирамиду“, која долази као круна целе тачке. Но, баш кад је бич фијукинуо, лавица Дијана приљубила је своје снажно тело уз земљу. Било је већ пола сата како

животиње раде без прекида, иако на претстави тачка никад не траје дуже од десет минута.

Рело је пришао лавици онако како му је то дресер објаснио и ставио јој ногу на леђа. У том тренутку животиња се нагло подигла и замахнула шапом да га удари. Младић је избегао „шамар“. Међутим, он је био учинио непоправљиву погрешку. У кавез је дошао с пуловером и Дијанина канџа закичила се за плетиво. Мислећи да човек хоће да јој учини неко зло, поново је нарснула. Рело се брзо повукао уназад, претрпевши само лакшу озледу. И све би се добро саршило да се није умешао лав Рекс. Видевши да се укротитељ туче с његовом лавицом, Рекс је начинио дуг скок и сручио му се на леђа. После тога, као што се у таквим приликама редовно догађа, и остале животиње навалиле су на жртву, кога се за тили час нашла на земљи.

Један од чланова циркуса, мада дотле никад није залазио у кавез, улетео је међу животиње, дограбио укротитељев бич и стао да виче: „Рекс! Дијана! Бригантија!“

Три лавице, застрашене позивом, одмах су скочиле на своја постоља, седећући на задње ноге. Пошто врата кавеза нису била затворена, унутра је утрчала и млада жена с којом је Рело требало баш тих дана да закључи брак. У жељи да га спасе, она је свој живот изложила опасности, јер се на њу одмах бацила Дијана. Захваљујући присебности присутног члана циркуске групе, жена је ослобођена и Дијана се вратила на своје место. Тако није дошло до веће несреће, али живот младог Релоа није могао бити спасен.

ВЕРОВАТИ

ВЕШТАЧКО ЈЕЗЕРО ИСКОПАНО ЗА ЈЕДНУ НОЋ

Језеро Варарбандах, у индијској покрајини Нандгаон, ископано је за једну ноћ 100.000 поданика ране Досмат Урнин. Раџа Мохад Део захтевао је од ње да се уда за њега, да би на тај начин својој провинцији припојио и њену, а кад га је она одбила запрети јој да ће је угрabbити силом. Да би избегла срамно роштво, рани је, сазнавши да се Мохад Део с војском приближује, одлучила да се утопи. Да би њена смрт остала у трајној успомени народа, наредила је да се ископа језеро. Сто хиљада њених поданика су за једну ноћ ископали језеро и довели у њега воду, а идућег јутра, док се непријатељ приближавао, рани се бацила у њега.

за оправку телефона и телефонских уређаја чији су сопственици два ортака од којих се један зове Александар Грахам, а други Александар Бел. Њихова имена служе им као добра реклама, јер се, као што је познато, проналазач телефона звао Александар Грахам Бел.

НИЈЕ БАШ ЗА АДВОКАТЕ

У Слигу, у Ирској, постоје два адвоката-ортака који се презивају Ергјуз и Фибс. Њихова презимена, преведена на наш језик, значе: „доказује“ и „лаже“.

МОСТ — ДЕЛО ЈЕДНОГ ЧОВЕКА

Преко речице Норт Еск, у Шкотској, био је 1731 године саграђен камени лучни мост, од чије ивице до

чучне воде има преко двадесет метара. Мост је, без ичије помоћи, саградио неписмени сељак Џемс Блејк.

ДОБРА РЕКЛАМА

У Њу Кастлу, у америчкој савезној држави Индијани, постоји једна радња

пуњене животиње

Сви знамо још из школских клупа за пуњене птице и друге животиње. Гледали смо тада бубе и лептире набодене на чиноде и рибе или змије у теглама пуним шпиритуса. То су природописне збирке, које су нам омогућавале да лакше савладамо овај предмет. Најидеалније би било кад би баци сваку од тих животиња могли да виде живу, у зоолошком врту. Но, зоолошки вр-

тавни налазе се обично само по великим градовима, што није доступно већини ученика. Зато музеји и разни научни заводи издају велике суме за при мерке пуњених и препарираних животиња. Тако је створено једно ново занимање — препаратори животиња.

Напретком науке и технике уопште, и препаратори су постигли велики напредак у свом занату. Данас се више и не називају препараторима, већ — „дермопластичарима“. Њихова дужност није, као некада, једноставно пуњење птица или дивљих мачака. Модерни дермопластичар мора да уме да направи од гипса уметнички модел животиње, да јој да природан покрет и израз, да конзервише кожу, да је навуче на модел и ушље. Ситнији недостаци отстрањују се глачањем, стезањем коже или уку-

цавањем ексерцића. Кожа на „лицу“ прска се течним парафином да би се затегла и лице добило жив израз. Да није тога, пуњена животиња пре би давала утисак мумије него живе животиње. Затим, стручњак мора да у танчине савлада употребу боја које дају жив израз и да добрим познавањем животињског царства учини покрете и мимичку што природнијим. Зато је модерни дермопластичар не само добар занатлија, него и нека врста научника, па чак и уметника. Он мора да познаје не само склоп тела животиње, него, такође, и њену душу.

Мајсторски пример таквог рада претставља горила Боби из берлинског зоолошког врта. Многе генерације посетилаци овог врта прошле су кроз музеј у коме се чува њихов некадашњи љубимац, који и сад изгледа као жив иза решетка свога кавеза. Свака бора на његовом лицу има толико израза да вам се чини као да ће сад да пружи руку за парчетом шећера. То није случај само код крупних животиња. Бубе, рибе, гмизавци, водоземци, па и инсекти — сви они могу да се препарирају да изгледају као живи. Занимљиво је да сићушни инсекти, под рукама дермопластичара, могу да се „увећају“ десетинама, па и стотинама пута. Наравно, такав чин је састављен од делова тела стотине правих инсеката. Сваки део, свака длачица, израђени су сразмерно природној величини и обојени одговарајућим бојама.

„Атељен“ ових уметника снабвени су свим потребним апаратима и алатом. Свима њима неопходан је микроскоп, којим испитују детаље на телу ситних инсеката. Под њиховим вештим рукама свакодневно „оживљују“ стотине мртвих животиња и одлазе у музеје и школске збирке да олакшају деци и одраслима упознавање шароликог животињског света.

ПОПА
ЛЕПО ВРЕМЕ — РУЖНО ВРЕМЕ

ДИВАН ДАН ЗА ШЕЋЊУ
СУНЦЕ, ПТИЧИЦЕ, СВЕЖ ВАЗДУХ! МИЛИНА!

ГЛЕ! ШТА ЈЕ САД ЛУЛИ?
НЕЊЕ ДА БУМЕ!

ЗАПУШИЛА СЕ!
НЕ ВИДИ СЕ!
А ЈУТРОС САМ БЕЗ ЛУЛЕ!
САМ ЈЕ ЧИСТИО!

К'О ШУГАВ САМ БЕЗ ЛУЛЕ!
А ТАКО МИ СЕ ПУШИ!

ЖИЦА! СУВИШЕ ЈЕ ДЕБЕЛА! НЕ МОЖЕ КРОЗ КАМИШ!

БАР ДА НАЂЕМ КАКВУ ГЛАМКУ ИЛИ ДРВЦЕ!
АЛ НЕМА!

ПРЕ-СТАНТЕ СТИМ КУКА ЊЕМ!

УЖАСАН ДАН ЗА ШЕЋЊУ!
ТЕ ТИЧУРИНЕ, ПА СУНЦЕ УПЕКЛО!!

АХА! ДРВЦЕ! НАЈЗАД САМ НАШАО!

ОПРОСТИТЕ! НИСАМ ИМАО НАМЕРУ ДА ВАС ВРЕЂАМ!
ЖАО МИ ЈЕ!

ДИВАН ДАН ЗА ШЕЋЊУ!!
СУНЦЕ, ПТИЧИЦЕ, СВЕЖ ВАЗДУХ! МИЛИНА!

Tom Sims
Copyright 1954, King Features Syndicate, Inc., World rights reserved.

СЕМ ОЛИМПИСКИХ...

У старој Грчкој биле су познате олимпијске игре, али сем њих одржаване су и: питијске, италијанске и немеске игре. Питијске игре одржаване су (од 590 пре до IV века наше ере) сваке четврте године у равници на подножју Парнаса, а у славу бога Аполона. У најстарије време такмичило се само у музици, а касније су почеле и телеске вежбе. Награде су прво даване у новцу, а доцније палмова грана или лаворовенац. Победник је имао право да постави кип на месту где је вршило такмичење. Италијанске игре одржаване су сваке треће године близу Коринта у славу бога Посејдона. Такмичило се у музици и у телесним вежбама. Награде су биле: палмова гранчица, венца од питомог бора или целера. Немеске игре одржаване су сваке треће године у Немеској Долини у славу бога Зевса. Победници су награђивани палмовом граном или венцем од целера.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ЗАШТИТА ОД СНЕЖНИХ ЛАВИНА

Била зима блага или оштра, становницима села у Алпима подједнако прети опасност од „беле смрти“. У Швајцарској ће се јучо памтити зимски месеци 1951 године, кад су од

лавином тешко страдали кантони: Ангадин, Бернски Оберланд, Долина Глери, Ури и Тесен. Уништене су тада многе куће, изгинули људи и стока. То је била катастрофа каква се тамо одавно није догодила. Од свих места најтеже је тада било погођено село Ероло. У ноћи између 11 и 12 фебруара, пет усова, један за другим, сручили су се низ стрме падине Валасије и затрпали ово насеље слојем снега дебелом осам метара. Због опасности од даљег одроњавања, акцији спасавања могло се приступити тек после шеснаест дана, а за то време село је било као изумрло. Погинуло је десет људи, порушено 18 кућа, а настрадало је много стоке. После ове тешке несреће, требало је учинити нешто да се природа на неки начин обузда. Нарочито је требало заштитити село Ероло, коме, због његовог географског положаја, прети највећа опасност. И већ у августу исте године, почело је остварење опсежног плана који је израдио инжењер Петер Клети. Узевши у обзир притисак снега при клизању с планине, он је подигао три врсте баријера: од армираног бетона, алуминијума и гвожђа. На најопаснијим местима препреке су постављене по дубини, једна изнад друге, како би задржале и најјаче усове. Лети ове оградне штрце као скелети и, по мишљењу многих руже дивну природу, али зато зими штите животе и имање становника планинских насеља.

лим осам метара. Због опасности од даљег одроњавања, акцији спасавања могло се приступити тек после шеснаест дана, а за то време село је било као изумрло. Погинуло је десет људи, порушено 18 кућа, а настрадало је много стоке. После ове тешке несреће, требало је учинити нешто да се природа на неки начин обузда. Нарочито је требало заштитити село Ероло, коме, због његовог географског положаја, прети највећа опасност. И већ у августу исте године, почело је остварење опсежног плана који је израдио инжењер Петер Клети. Узевши у обзир притисак снега при клизању с планине, он је подигао три врсте баријера: од армираног бетона, алуминијума и гвожђа. На најопаснијим местима препреке су постављене по дубини, једна изнад друге, како би задржале и најјаче усове. Лети ове оградне штрце као скелети и, по мишљењу многих руже дивну природу, али зато зими штите животе и имање становника планинских насеља.

ЗВЕЗДЕ ВЕЋЕ ОД НАШЕГ СУНЦА

Сазвезђе плавих звезда у великој Магелановој маглини, нама најближој галаксији, садржи неколико супер-колоса, који су преко 200.000 пута већи од нашег Сунца. Ово је недавно изнео др Шепли, један од највећих америчких астронома. Једна једина од тих необично сјајних звезда одаје више енергије него десетине хиљада других великих звезда које видимо на небу, — вели Шепли. Поред тога, пронађено је да многе од тих црвених звезда имају црвенкасту боју, док им је зрачење 50.000 пута јаче од Сунчевог.

ЗА ЈЕДАН МИНУТ...

Лопта Сунца којој је граница фотосфера обавијена је веома пространим атмосфером или тачније са неколико слојева гасова мање густине. Количина енергије коју Сунце зрачи веома је велика. Кад би се површина Сунца смрзла до дубине од 14 метара, Сунчева топлота могла би ту смрзнуту кору испопити за свега један минут.

ИЗБЕГНУТЕ СМЕТЊЕ У ТЕЛЕВИЗИЈИ

Атмосферске прилике веома често ометају добар телевизијски пријем, јер се слике јављају с недовољно јасношћу. Сада су амерички инжењери нашли начина да се ово избегне. Чим сметње почну да се јављају, електрични „чувар“ шаље сигнал у контролну станицу и тада један аутомат упућује слике другим, чистим каналом. Цела та операција траје само 1/500 део секунде, а кад сметње престану слике опет почну да долазе првобитним каналом.

ХИКОРИ

Хикори је дрво које расте у Северној Америци. Оно је еластично, тврдо и тешко, а употребљава се за израду луксузних кола, смучки, пропелера на авионима итд.

КО ЈЕ БИО ТИРТЕЈ ХРОМИ?

Тиртеј Хроми је био родољубиви песник који је живео у Грчкој у 7 веку пре наше ере. Одушевљени његовим песмама, Спартанци су победили у другом месенском рату.

...за окретног човека каже се да је „Филаделфија“. Овај израз постао је још у прошлом веку, пре-

ма чувеном мађионичару Јакобу Филаделфији, кога чак и Хајне помиње у својим мемоарима.

...славни истраживач Марко Поло добио је од монголског освајача Кублаја Кана пасош на златној плочи.

...Тетово се под Турцима звало Калканделен.

...у 16 веку, белгички град Анверс постао је први трговачки град у Европи. Да би се заштитио од пљачкашких банди, Анверс је наоружао своје грађане. Место коњице, војска је имала одред који је ишао на шутлама. О-

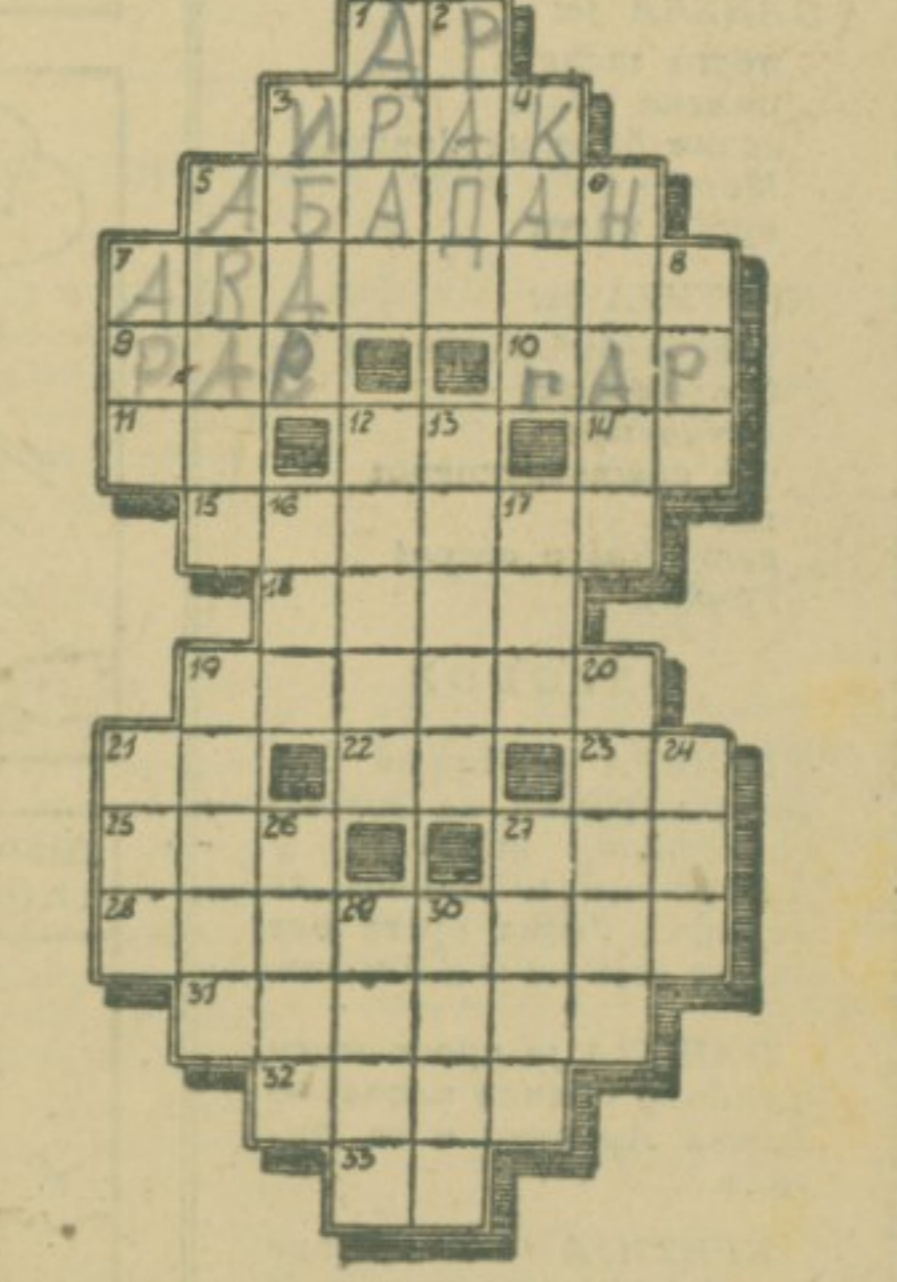

вај одред учествовао је касније у буни против шпанског владара Филипа II.

Водоравно: 1) хемиски знак за баријум; 2) листопадно дрво; 3) нови роман Добрице Ђосића; 4) једна од САД; 5) лична заменица; 6) врста јелена; 7) афирмација; 8) јуначки спев; 9) прилог; 10) стилска фигура; 11) птица закржљалих крила, живи на Новом Зеланду; 12) острво у Атлантском Океану; 13) један зачин; 14) слово старословенске азбуке; 15) музичка нота; 16) телефонски позив; 17) место у Срему; 18) град у Италији; 19) марка фотографског апарата; 20) наша река; 21) иницијали чувеног немачког бактериолога, проналазача бацила туберкулозе.

Усправно: 1) канцеларија; 2) позив; 3) врста папагаја; 4) биљка из које се добија ароматично уље; 5) вештачка веза између две реке или два мора; 6) стварање алакастог ткива; 7) прилог; 8) грубо сукно; 9) врста музичке композиције; 10) опрема књиже; 11) река у Јужној Америци; 12) бог неба, рата и ратне славе код старих Германа; 13) један занатлија; 14) река у Италији; 15) приделска заменица; 16) речно острво; 17) познати холандски физичар, добитник Нобелове награде; 18) пруга, трамвај; 19) средство за наркотику; 20) један метал.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) ара; 2) рад; 3) Ибар; 4) кара-мела; 5) Авала; 6) надир; 7) ага; 8) САД; 9) катар; 10) методика; 11) Агора; 12) увала; 13) кесон; 14) дим; 15) пад; 16) опад; 17) Уна; 18) тас.

НАЈРАСПРОСТРАЊЕНИЈ ПЛОВНИ ОБЈЕКТ

Чунови од издубљена дрвета или састављени од дасака несумњиво су најраспрострањенији пловни објекти на свету. Чим се употребљава у највећем делу црначке Африке, готово у целој Јужној Америци, (нарочито код Аруска и Караиба), затим у Средњој Америци, на поред западних обала Северне Америке, у огромном делу Азије (Сибир и Кина), на Андаманским Острвима, у великом делу Аустралије, затим по Океанији, где се може наћи чин какав се правио и у прадавна времена. У забавачкијим пределима у Европи употребљавају га рибари, нарочито на Балкану и на алпским језерима.

ГОДИНУ И ПО ДАНА БЕЗ ВОДЕ

У северозападном делу Аустралије постоји једна жаба која може дуго да живи без воде. Она у свом телу скупи велике резерве воде, које јој омогућавају да за време сушних периода издржи 12 до 18 месеци. Кад у пустињским крајевима домораци остану без воде, онда они организују лов на ове жабе. Довољан је нешто јачи притисак на трбух жабе, па да се из ње исцеди једна до две кашике чисте и бистре воде. Ова необична животиња спасаја је живот многим залуталим путницима и чини велике услуге урођеницима.

НИСУ СВИ „ЦРНИ“ ЦРНИ

Боја лица црнца који живе на Антилским Острвима има толико нијанса да се они по томе међусобно разликују и тачно знају коме роду припадају. Тако се називају каприма они који су рођени од црнца и мулаткиње, гриф је дете црнца и капра, местиф — белца и капра, а квартерон — белца и местифа. Иначе, сви они воле многа да причају, говор им је слатковит, а праћен је мимиком и гестовима. Они су тако говорљиви да често сами са собом разговарају: о својој историји, своје животи и својим намерама. Веома су мирољубиви. Куће праве од земље, а кров од мишића банане. Кућа је преграђена танком преградом на два дела: кухињу и собу за спавање. С лица се налазе врата и прозор без стакла. Они им служе да би кроз њих излазио дим. Највише кувају напољу, на тај начин што на три камена поставе земљани лонац, такозвани канар, на испод њега налаже ватру.

КАКВИХ ИМА ОРНАМЕНАТА?

Орнаменти су украси или шаре на разним предметима. Овде ћемо поменути неке орнаменте на нашим народним рукотворинама: везеним марамима, кошуљама, каплама, прегачама, збрусицама, појасима, оделу, чарапама, ћилацима, дрвету, металу итд. Они могу да претстављају цвеће: руже, карнафиле, лале, ђурђевак, смиље, љубичицу, разне цветове воћака итд; воће: јабуке, крушке, лубенице, бадеме, шљиве; дрвеће: јаблан, врбу, јелу, бор, жир; животиње: лава, зеца, пужа, змију, гуштера, корњачу, орла, мептира, голуба, лабуду; ствари: огледало, ибрик, каџу, буре, прстен, ланац; геометријске ликове: круг, спирале, ромб, угло, троугао итд.

КАО КОЛЕГИ

Енглески глумач Чемберс био је чувен по својим досеткама. Једнога дана шетао се он с неким пријатељем лондонским улицама, где среташе просјака. Просјак тамањ беше одмахнуо од грчева који су га пре тога били спопали. Чим их виде, он затражи милостињу. Чемберс му је дао, али његов пријатељ није хтео. „Уверен сам, рече он Чемберсу, да је то најобичнији варалица који се претвара“. „Можда, рече Чемберс. Или је то заиста несрећан болесник, или највештије претварало које је икад постојало. У сваком случају требало је да му дам. У првом случају из милосрђа, а у другом као колеги“.

СУНЧАНЕ БАТЕРИЈЕ

Изгледа да могућност искористићавања сунчане енергије за свакодневне потребе није више само сав научнијак. Тако др Камеро, амерички стручњак, сматра да ће ускоро, помоћу силиконских батерија, моћи да се производи довољно електричне енергије за подмиривање потреба домаћинства. Довољно ће бити имати кров површине 30 до 90 квадратних метара па да се обезбеди довољно електричне енергије и за осветљење и за друге домаће потребе. У местима где има довољно сунца, са оволике површине крова добијаће се три пута више енергије но што је потребно. Производњу ових силиконских батерија омета засад висока цена чистог силикона.

БОРБОМ ПРОТИВ ИНСЕКАТА ПОВЕЋАВА СЕ ПРИНОС У СТОЧАРСТВУ

Употребом средстава за борбу против штетних инсеката може се у великој мери повећати принос у сточарству. Пре

ма једној америчкој статистици, брижљивим уништавањем инсеката који нападају говеда повећава се принос млека за 15 одсто, а производња меса за 220 грама дневно по грлу.

НОВИ КУГЛИЧНИ ЛЕЖАЈИ

У америчком Центру за истраживање врше се пробае једне машине с новом врстом кугличних лежаја, који ће бити много ефикаснији, дуготрајнији и економичнији од досадашњих. Ово је нарочито важно за железнице.

ЧИБЦЕ

Чибце је група јужноамеричких индијанских народа. У доба шпанског освајања они су живели на тлу данашње Колумбије и у суседном делу Еквадора. Њихова култура била је на високом степену. Били су вештачи у обради метала, а бавили су се и земљорадњом: гајили су кукуруз, мањоку, памук и кромпир.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

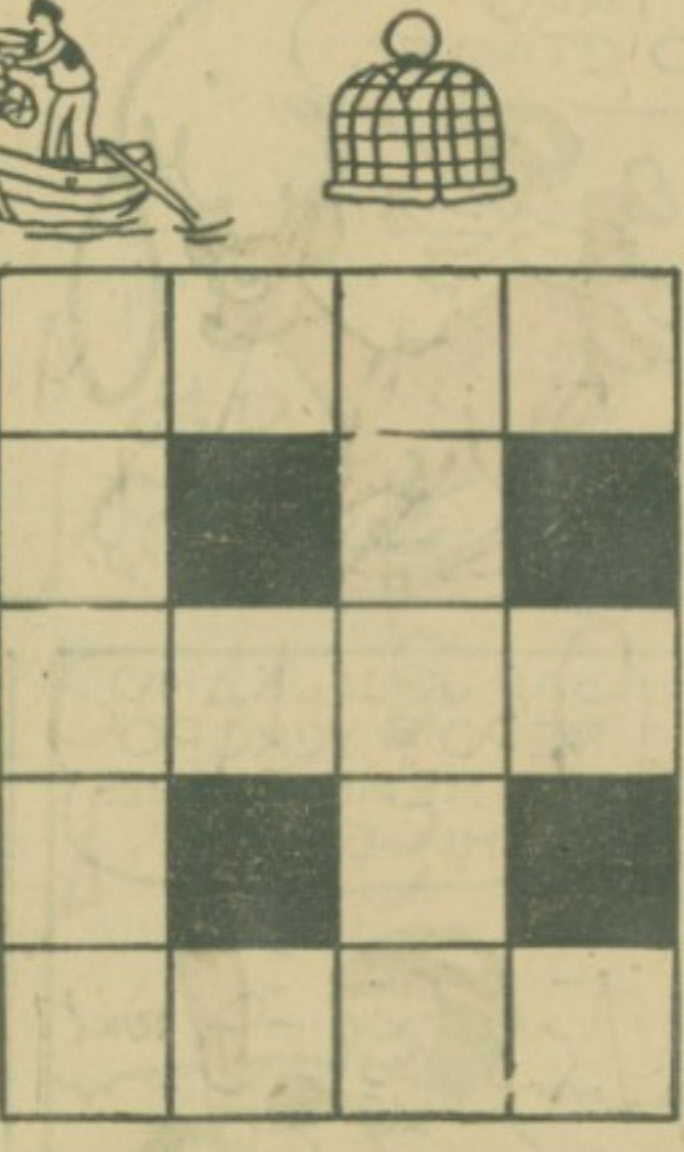
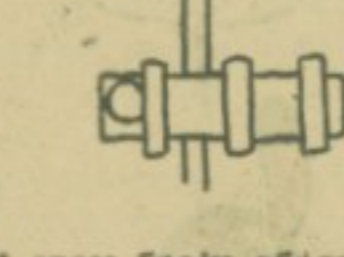
СУГЕСТИЈА

У овој игри може да учествује неограничен број особа, а мора их бити најмање 5 или 6. Један члан друштва каже неку реч (обично име ницу), а онај до њега другу реч која је у некој вези с првом (напр. први каже: чаша, други: стаклена, трећи: мала итд.). Пошто се двапут или трипут обреди цело друштво, почиње се одмотавати лавац сугестија, тако да први понови реч последњега, други претпоследњега итд. (први: мала, други: стаклена, трећи: чаша...). Ко запне или погрешно губи „живот“, а играч који изгуби два или три „живота“ (према договору) сматра се дефинитивно „мртвим“ и испала из игре. Победник је онај који једини остане у игри. Да игра буде узбуђивија, може се одредити да сваки онај који запне или погрешно преда неку стварчицу у залог, а испала из игре кад нема више шта да преда.

ЧУДНОВАТА СТВАР

Размислите мало, па нам дајте одговор на следеће питање:
Има кожу и десет прстију, али нема нокте. Нема ни крви ни костију. Како се зове ова чудновата ствар?
Ако не можете да се сетите, ми ћемо вам дати одговор. Пре свега, та ствар није ни најмање чудновата, јер су то — кожне рукавице.

У овом броју обрадоваћемо вас једном новом забавом, за коју многи од вас још не знају. Реч је о такзваним укрштеним сликама. То је, уствари, једна врта укрштених речи, само знати најмање од оних с којима се обично сретате у новинама. Место речи које вам помажу да пронађете укрштене појмове, овде имаће слике. Тако ће и наши најмлађи читаоци моћи да их решавају. Разуме се, неки ће се помучити мање, а други више. Дакле, на посао!

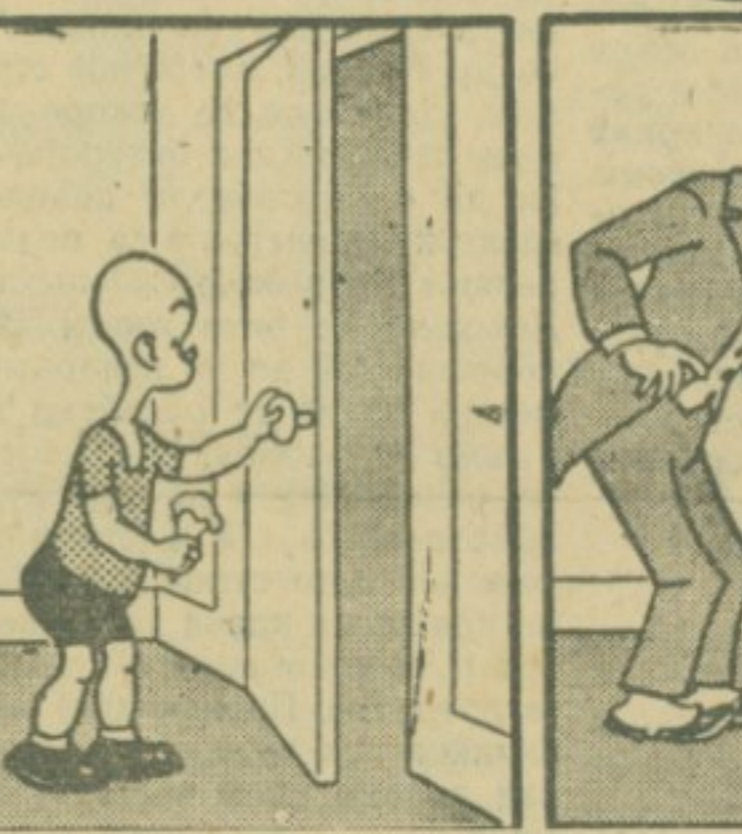

ЛАКО ЈЕ НАПИСАТИ...
 — Је ли тешко написати добру књигу? — питају Пају Патка, који се већ прочуо као писац.
 — Није, — одговара Паја. — Много је тешко уверити свет да је она заиста добро написана.

САД ЗНА
 Мики: Кажу да је Хорације изгубио пет килограма после операције слепог црева.
 Шиља: Замисли! Ја до сад нисам знао да је слепог црева тако тешко.

ПОГОДИО
 Учитељ: Дакле, пазите! Сад ћу у ову течност бацити свој златан прстен. Шта мислите: хоће ли се истопити?
 Бацаи ћуте, само Раја устaje и одлучно каже:
 — Неће!
 Учитељ: Откуд знаш?
 Раја: Отуда што га ви иначе не бисте бацали у ту течност.

ШИЉА И ИЗЛАЗАК СУНЦА
 Белка: Ох, како је диван овај излазак сунца!
 Шиља: Заиста је прекрасан! Ја бих био у стању целог дана да преседим овде и да га посматрам.

Рош је одговор
 ШАНАН

ГУНЕРА је:
 врста лађе
 биљка
 тропска животиња
 део старе одеће

ПАНЕЛА је:
 врста шећера
 римска одећа
 назив буре на Јонском Мору
 врста цвета

КРИТИЈА је:
 чувена библиотека у Старом веку
 лично име
 део средњовековног новца
 свети гај у старој Грчкој

ОДГОВОР

ГУНЕРА је биљни род распрострањен на јужној хемисфери, нарочито у Аустралији и Јужној Америци. Једна врста ове биљке гаји се и у Европи.

ПАНЕЛА је прост жути шећер, у облику плоча, из Јужне Америке и са Ангила.

КРИТИЈА (450—403 пре наше ере) најпознатији је од тридесет атинских тирана које су Спартанци поставили. Убијен је приликом покушаја да отме Пиреј од Тразибула.

